

Kulturutskottets betänkande

1978/79:26

med anledning av motioner om kulturarbetarnas ställning

Motionerna

I detta betänkande behandlar utskottet motionerna

1978/79:1851 av Georg Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillkallande av en parlamentarisk utredning med uppgift att se över kulturarbetarnas ställning,

1978/79:1871 av Per Olof Sundman m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtaganden för författarfonden i vad avser socialförsäkringsavgifter (yrkande 4).

I motionen 1978/79:1851 erinras inledningsvis om att riksdagen vid riksmötena 1975/76 och 1976/77 behandlade bl. a. socialdemokratiska motioner rörande kulturarbetarnas skatter och socialförsäkringsavgifter. Motionerna avslogs med hänvisning till pågående utredningar. Motionärerna framhåller nu att kulturarbetarna inte schablonmässigt kan hänföras till skattegruppen rörelseidkare/egenföretagare. Kulturarbetet är helt knutet till den enskilde individens speciella egenskaper och kan enligt den uppfattning som hävdas av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) – och som motionärerna uppenbarligen ansluter sig till – inte bilda plattform för utövande av företagsverksamhet i egentlig mening.

Många kulturarbetare är anställda, men många har en verksamhet som endast kan bedrivas i icke-anställningens form. I de sistnämnda fallen blir kulturarbetarna behandlade som företagare i skatte-, avgifts- och andra hänseenden. Motionärerna ger exempel på vad detta innebär för kulturarbetarna och nämner därvid bl. a. frågor om bokföringsskyldighet, allmän rättshjälp, bostadsbidrag och sambeskattnig.

Motionärerna konstaterar också att kulturarbetarna generellt sett är i verklig mening lågavlönade. Deras inkomstutveckling har varit otillfredsställande, bl. a. därför att det visat sig i det närmaste ogörligt för dem att i de olika avtalsförhandlingarna kompensera sig för de tid efter annan höjda arbetsgi-varavgifterna. Det har inte heller i någon högre grad lyckats för dem att få motparterna att betala socialförsäkringsavgifterna. En nackdel för kulturarbetarna är också att frågor som berör deras yrkessituation sorterar under flera olika departement och – i utredningssammanhang – ofta har fallit mellan olika utredningars ansvarsområde.

I motionen betonas slutligen att samhället måste utveckla ett sådant

kulturklimat och skapa sådana betingelser för kulturarbetarna att de under trygghet kan utöva sitt yrke. Utvecklingen under en följd av år har visat att detta inte är möjligt utan att på något sätt ändra kulturarbetarnas villkor. Deras status som rörelseidkare har vittomfattande konsekvenser för hela deras försörjningssituation. Det behövs en särskild utredning som ser över denna deras ställning. En självklar utgångspunkt för en sådan utredning bör vara att samma socialförsäkringsavgifter som tas ut på lönekostnader på något sätt även skall tas ut på de inkomster som skapas genom konstnärliga verksamheter. Vad som bör övervägas är hur dessa avgifter skall tas ut.

I motionen 1978/79:1871 redovisas att styrelsen för Sveriges författarfond i sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 föreslagit att fonden skall få möjlighet att erlagga socialförsäkringsavgifter för vissa periodiskt eller fortlöpande utgående ersättningar, nämligen författarpenningarna, de s. k. garanterade författarpenningarna och långtidsstipendier, i regel femåriga. Förslaget har inte tillgodosetts i budgetpropositionen. Motinärerna anser att detta ställningstagande bör korrigeras av riksdagen. Kostnaderna har av fonden beräknats till 5 milj. kr. för nästa budgetår, men eftersom det saknas förutsättningar för en sådan höjning av biblioteksersättningens totalbelopp bör riksdagen ge till känna för regeringen att förslag bör läggas fram inför budgetåret 1980/81. Detta är på sikt av större betydelse för författarkårens ekonomiska grundtrygghet än en höjning av biblioteksersättningens grundbelopp.

Bakgrund

De problem som aktualiserats i motionerna 1978/79:1851 och 1978/79:1871, den sistnämnda såvitt nu är i fråga, har i olika sammanhang tagits upp i framställningar från KLYS till regeringen och därvid getts en ingående belysning. Vad gäller ett av dem vill utskottet nämna att i propositionen 1978/79:90 om ändring i rättshjälpslagen m. m. lagts fram förslag som innebär ökade möjligheter för näringsidkare att få allmän rättshjälp när det gäller rättsliga angelägenheter som rör näringsverksamheten. Nämnas bör också att det från regeringens sida anmälts att förslag kommer att läggas fram för riksdagen om en lag om upphovsmannakonto som kommer att göra det möjligt att i skattehänseende jämna ut inkomster mellan olika år. Regeringen räknar vidare, enligt vad utskottet inhämtat, med att vad gäller vissa kulturarbetare pröva frågan om en överflyttning till uppdragsgivarna (mot-svarande) av ansvaret för erläggande av sociala avgifter. Detta kommer att ske inom ramen för en utredning som skall pröva om nuvarande regler för rörelseidkare är lämpliga för kulturarbetare.

Utskottet

Utskottet är medvetet om den allvarliga innebörden för kulturarbetarna av de problem som aktualiserats i motionen 1978/79:1851 och som också, för ett delområde, tagits upp i motionen 1978/79:1871. Det är enligt utskottets mening angeläget med en samlad översyn av de frågor inom olika lagstiftningsområden som det här rör sig om. Syftet med en översyn bör vara att skapa sådana betingelser för kulturarbetarna att de under större trygghet kan utöva sina yrken. Utskottet tillstyrker det i motionen 1978/79:1851 framställda utredningsyrkandet. Vid bifall härtill blir syftet med motionen 1978/79:1871, yrkande 4, i viss mån tillgodosett. Någon ytterligare åtgärd med anledning av sistnämnda yrkande anser utskottet inte böra vidtagas. Utskottet vill tillägga att ett tillkallande av den parlamentariska utredning som utskottet sålunda föreslår givetvis inte får förhindra ett genomförande av möjliga delreformer. Vad utskottet nu anfört med anledning av ifrågavarande motioner bör riksdagen som sin mening ge till kända för regeringen.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen som sin mening ger till kända för regeringen vad utskottet med anledning av motionerna 1978/79:1851 och 1978/79:1871, yrkande 4, anfört om tillkallande av en parlamentarisk utredning med uppgift att se över kulturarbetarnas ställning.

Stockholm den 27 mars 1979

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Ingegärd Fränkel (fp), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesen (m), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s) och Gunnar Richardson (fp).

Särskilda yttranden

1. av Ingegärd Fränkel (fp) och Gunnar Richardson (fp):

Vi har med tillfredsställelse noterat att budgetministern efter samråd med utbildningsministern avser att föreslå tillsättandet av en utredning med uppgift att se över de problem rörande bl. a. skatter och avgifter som betingas av att många kulturarbetare i dessa avseenden är att betrakta som företagare och att deras inkomster många gånger starkt varierar från år till år. Det

förefaller dock tveksamt om det kommande utredningsarbetet, så som utskottet förutsatt, nödvändigtvis bör bedrivas av en parlamentarisk utredning eftersom arbetet i så fall kan befaras bli onödigt tids- och kostnadskrävande.

2. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m):

I motionen 1978/79:1108 av moderata samlingspartiet har påtalats de problem som vissa kulturskapare i skattehänseende råkar ut för. Eftersom problemen är av en ganska teknisk natur och hänförs till flera olika departement har vi ansett att enbart en departemental utredning eller översyn vore erforderlig. Vi har anslutit oss till utskottets hemställan om en parlamentarisk utredning i den förhoppningen att en sådan utvidgning inte skall behöva onödigtvis försena en lösning.